

Thách thức và giải pháp kế toán trong cơ sở giáo dục nghề nghiệp, đặc biệt trong bối cảnh tự chủ tài chính

Phạm Thị Thoa*

*Trường Cao đẳng Kon Tum

Received: 28/11/2024; Accepted: 4/12/2024; Published: 9/12/2024

Abstract: The implementation of financial autonomy mechanisms has become a crucial factor accompanied by significant challenges in accounting practices for the sustainable development of vocational education and training institutions. This article analyzes the key challenges in accounting practices at VET institutions within the context of financial autonomy, while also proposing solutions to enhance accounting efficiency, improve transparency, and strengthen financial management effectiveness in these institutions.

Keywords: Accounting, vocational education, financial autonomy, financial management.

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, các cơ sở (CCS) giáo dục nghề nghiệp (GDNN) tại Việt Nam đối mặt với nhiều thách thức, đặc biệt là khi Chính phủ thực hiện chính sách tự chủ tài chính (TC) tại CCS này theo Quyết định số 73/QĐ-TTg ngày 10/02/2023 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt quy hoạch mạng lưới cơ sở GDNN thời kỳ 2021- 2030, tầm nhìn đến năm 2045 [1]. Tự chủ TC không chỉ đòi hỏi CCS GDNN phải tự chủ trong việc huy động và sử dụng nguồn lực TC mà còn yêu cầu phải có hệ thống kế toán và quản lý TC hiệu quả, minh bạch.

Cơ chế tự chủ TC, mặc dù mang lại sự linh hoạt trong quản lý TC nhưng lại làm tăng tính phức tạp trong công tác kế toán tại CCS GDNN, đặc biệt trong việc quản lý các nguồn thu từ học phí, ngân sách nhà nước, tài trợ và các khoản thu khác. Do đó, việc xác định các thách thức và tìm ra giải pháp để nâng cao chất lượng công tác kế toán trong bối cảnh này là vô cùng cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tổng quan về kế toán trong cơ sở GDNN

2.1.1. Khái niệm và vai trò của kế toán trong GDNN
Kế toán tại CCS GDNN không chỉ là công tác ghi chép, phản ánh các hoạt động TC mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc kiểm soát và đảm bảo sự minh bạch trong việc sử dụng nguồn lực. Kế toán giúp CCS GDNN quản lý ngân sách, phân bổ nguồn lực cho các hoạt động đào tạo, nghiên cứu khoa học và phát triển cơ sở vật chất (CSVC), đồng thời đáp ứng các yêu cầu báo cáo TC từ các cơ quan chức năng [2].

2.1.2. Đặc thù kế toán trong cơ sở GDNN

- Nguồn thu đa dạng và không ổn định: Học phí là nguồn thu chính của CCS GDNN; CCS GDNN nhận được sự hỗ trợ TC từ nhà nước để chi cho các hoạt động đào tạo, nghiên cứu, phát triển CSVC hoặc hỗ trợ học bổng cho người học; có thể nhận được nguồn thu từ các hợp đồng đào tạo cho doanh nghiệp, tổ chức và cá nhân. Ngoài các nguồn thu chính, CCS GDNN còn có thể có các khoản thu phụ như học bổng từ các tổ chức, quỹ phát triển CSVC hoặc các hoạt động phi học thuật như dịch vụ ăn uống, lưu trú,...

- Cơ cấu chi tiêu phức tạp và đặc thù: Cơ sở GDNN phải chi một phần lớn ngân sách cho các hoạt động đào tạo, bao gồm chi phí cho giảng viên, nhân viên phục vụ giảng dạy, tài liệu học tập, CSVC và trang thiết bị đào tạo; chi cho các hoạt động nghiên cứu và phát triển, đặc biệt là trong các ngành nghề yêu cầu đổi mới công nghệ hoặc cải tiến chương trình giảng dạy; chi phí liên quan đến các hoạt động phi đào tạo như các chương trình văn hóa, thể thao,...

- Quy trình quản lý TC phức tạp: Việc lập kế hoạch TC và ngân sách tại CCS GDNN thường được thực hiện theo các mục tiêu cụ thể, như nâng cao chất lượng đào tạo, cải thiện CSVC, tăng cường hợp tác doanh nghiệp và phát triển quỹ học bổng. Quản lý TC của CCS GDNN đòi hỏi phải có khả năng phân bổ ngân sách hợp lý giữa các hạng mục, đảm bảo rằng các nguồn lực được sử dụng hiệu quả và đáp ứng được các mục tiêu giáo dục.

- Sự thay đổi liên tục trong các chính sách TC của nhà nước: Chính sách học phí hoặc các khoản trợ cấp

có thể được điều chỉnh theo từng giai đoạn, tạo ra sự không ổn định trong nguồn thu của CCS GDNN. Chính sách phát triển nghề nghiệp và thị trường lao động cũng ảnh hưởng đến hoạt động TC của CCS GDNN.

Hoạt động TC của CCS GDNN có nhiều đặc thù riêng biệt và phức tạp. Để đảm bảo sự phát triển bền vững, CCS GDNN cần phải xây dựng hệ thống TC linh hoạt, minh bạch, đồng thời cập nhật thường xuyên các chính sách và xu hướng mới trong quản lý TC giáo dục [3].

2.2. Thách thức trong công tác kế toán tại cơ sở GDNN

2.2.1. Sự thiếu đồng bộ và phức tạp trong hệ thống kế toán: Một trong những vấn đề lớn mà CCS GDNN gặp phải là sự thiếu đồng bộ trong việc áp dụng quy trình và chuẩn mực kế toán. Mặc dù CCS này phải tuân thủ các quy định TC của nhà nước, nhưng các quy định này không phải lúc nào cũng rõ ràng và cụ thể đối với từng loại hình cơ sở GDNN. Điều này dẫn đến việc thiếu một hệ thống kế toán đồng nhất và thống nhất giữa CCS, gây khó khăn trong công tác quản lý TC.

2.2.2. Thiếu nhân lực kế toán có trình độ chuyên môn cao: Các nhân viên kế toán tại CCS GDNN thường thiếu sự đào tạo bài bản về kế toán trong lĩnh vực giáo dục, khiến họ không thể hiểu rõ các yêu cầu đặc thù trong việc quản lý TC giáo dục. Điều này làm cho CCS gặp khó khăn trong việc thiết lập và áp dụng hệ thống kế toán phù hợp với yêu cầu quản lý TC đặc thù của các trường nghề.

2.2.3. Nguồn thu không ổn định và đa dạng: Chính sách học phí và các khoản tài trợ cho GDNN thường xuyên thay đổi, gây khó khăn trong việc lập kế hoạch TC dài hạn. Khi không có sự ổn định về nguồn thu, CCS GDNN phải đối mặt với khó khăn trong việc cân đối chi tiêu, gây ảnh hưởng đến chất lượng quản lý TC và đào tạo.

2.2.4. Quản lý và phân bổ các quỹ tài trợ không hiệu quả: Một số cơ sở chưa có hệ thống kế toán đủ mạnh để theo dõi chi tiết từng khoản quỹ và đánh giá hiệu quả sử dụng nguồn lực tài trợ. Điều này dễ dẫn đến tình trạng sử dụng quỹ không hiệu quả, lãng phí hoặc sai mục đích, làm giảm tính minh bạch trong quản lý TC.

2.2.5. Hệ thống báo cáo TC thiếu minh bạch và không đồng nhất: CCS GDNN có thể thực hiện các báo cáo TC theo các yêu cầu khác nhau, tùy thuộc vào loại hình cơ sở và các quy định cụ thể của địa phương. Tuy nhiên, thiếu sự đồng nhất trong báo cáo

TC giữa CCS dẫn đến khó khăn trong việc so sánh và đánh giá hiệu quả TC giữa CCS khác nhau. Điều này cũng ảnh hưởng đến việc kiểm soát TC từ các cơ quan nhà nước.

2.2.6. Thiếu sự cập nhật với yêu cầu và quy định mới của Nhà nước: CCS GDNN đôi khi không kịp thời cập nhật hệ thống kế toán để đáp ứng các yêu cầu mới từ nhà nước. Chế độ kế toán và các quy định TC liên tục thay đổi, nhưng nhiều cơ sở không thể nhanh chóng điều chỉnh để tuân thủ các quy định mới. Điều này gây khó khăn trong việc duy trì sự minh bạch và hợp pháp trong công tác kế toán và báo cáo TC.

2.3. Một số giải pháp cải thiện công tác kế toán trong cơ sở GDNN

2.3.1. Cải thiện hệ thống kế toán thông qua chuẩn hóa và đồng bộ hóa quy trình

CCS GDNN cần xây dựng một hệ thống kế toán chuẩn mực, tuân thủ các quy định của pháp luật, nhưng đồng thời phải đảm bảo tính linh hoạt và phù hợp với đặc thù của từng loại hình cơ sở. Quy trình kế toán cần được đồng bộ và thống nhất giữa CCS giáo dục, đảm bảo việc ghi nhận, phân loại và báo cáo TC được thực hiện một cách nhất quán. Đặc biệt, cần xây dựng một bộ hướng dẫn chi tiết về việc phân bổ và sử dụng các khoản tài trợ, quỹ phát triển CSVC, học bổng, nghiên cứu khoa học...

Để tăng cường hiệu quả công tác kế toán, CCS GDNN nên đầu tư vào phần mềm kế toán chuyên dụng, được thiết kế để đáp ứng yêu cầu quản lý TC trong lĩnh vực GDNN. Các phần mềm này có thể giúp tự động hóa các công việc như ghi chép, tính toán và lập báo cáo TC, giảm thiểu sai sót và tiết kiệm thời gian.

CCS GDNN cần xây dựng một hệ thống báo cáo TC đồng bộ và minh bạch. Báo cáo TC cần được trình bày rõ ràng, dễ hiểu, và phải bao gồm đầy đủ các khoản mục như thu nhập từ học phí, các khoản tài trợ, chi phí đào tạo, chi phí hoạt động và các khoản chi tiêu khác. CCS cũng nên thiết lập một quy trình kiểm soát nội bộ chặt chẽ để đảm bảo rằng các báo cáo TC được kiểm tra và xác nhận đúng quy định.

2.3.2. Đào tạo và phát triển năng lực cho đội ngũ kế toán

Để khắc phục tình trạng thiếu hụt nguồn nhân lực kế toán có trình độ chuyên môn, CCS GDNN cần triển khai các chương trình đào tạo chuyên sâu về kế toán giáo dục. Các khóa học này có thể do các tổ chức chuyên môn, các trường đại học hoặc các công ty tư vấn TC tổ chức. Đào tạo không chỉ dừng lại ở việc cung cấp kiến thức lý thuyết mà cần chú

trọng vào các kỹ năng thực hành, bao gồm quản lý TC trong môi trường giáo dục, sử dụng phần mềm kế toán và các công cụ phân tích TC.

Để giúp đội ngũ kế toán cập nhật các xu hướng mới trong lĩnh vực kế toán và TC, CCS GDNN nên tạo điều kiện cho các nhân viên tham gia các hội thảo, khóa học chuyên đề và các chương trình đào tạo quốc tế. Việc này không chỉ giúp họ nắm bắt kịp thời các thay đổi trong chính sách TC, mà còn giúp họ nâng cao kỹ năng và kiến thức chuyên môn về quản lý TC trong các tổ chức giáo dục.

CCS GDNN có thể phân chia bộ phận kế toán theo từng lĩnh vực chuyên môn, ví dụ như kế toán thu, kế toán chi, kế toán tài sản, kế toán các quỹ tài trợ, v.v. Điều này giúp tăng tính chuyên môn hóa và hiệu quả công việc, đồng thời giảm thiểu sai sót trong quá trình xử lý các giao dịch TC.

2.3.3. Quản lý nguồn thu và phân bổ ngân sách hiệu quả: CCS GDNN cần xây dựng một kế hoạch TC dài hạn dựa trên việc dự báo số lượng học sinh, sinh viên và các nguồn tài trợ có thể có trong tương lai. Việc lập kế hoạch này giúp cơ sở chủ động hơn trong việc quản lý ngân sách, đảm bảo các hoạt động đào tạo không bị gián đoạn do thiếu hụt nguồn lực TC. Cần có các biện pháp theo dõi và điều chỉnh kịp thời khi có sự thay đổi về học phí hoặc ngân sách hỗ trợ từ Nhà nước.

Để đảm bảo sự công bằng và hiệu quả trong việc phân bổ nguồn tài trợ, CCS GDNN cần xây dựng quy trình rõ ràng về cách thức sử dụng và phân bổ các quỹ tài trợ. Việc sử dụng các quỹ này cần phải được kiểm tra và báo cáo định kỳ để đảm bảo rằng chúng được sử dụng đúng mục đích. CCS có thể thiết lập các quỹ độc lập để quản lý riêng các khoản tài trợ, học bổng và quỹ phát triển CSVC.

Việc phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến số lượng học sinh, sinh viên và nguồn thu học phí sẽ giúp CCS GDNN có thể dự báo chính xác hơn về nguồn thu trong từng kỳ học. CCS có thể áp dụng công nghệ phân tích dữ liệu và các công cụ dự báo TC để giúp nâng cao độ chính xác trong việc dự toán thu nhập từ học phí và các khoản đóng góp khác.

2.3.4. Tăng cường giám sát, kiểm tra và đánh giá hiệu quả TC: Để đảm bảo tính minh bạch trong việc sử dụng TC, CCS GDNN cần xây dựng và triển khai các hệ thống kiểm soát nội bộ nghiêm ngặt. CCS nên có các quy trình kiểm tra, xác minh các khoản chi tiêu, tài trợ và thu nhập định kỳ, từ đó giúp phát hiện sớm các sai sót, gian lận hoặc sử dụng sai mục đích các khoản TC.

Các cơ quan chức năng như Sở TC, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội và các cơ quan kiểm toán cần tăng cường giám sát và kiểm tra các hoạt động TC của CCS GDNN. Việc kiểm tra định kỳ sẽ giúp đảm bảo CCS tuân thủ đúng các quy định pháp luật về TC và kế toán, đồng thời phát hiện và khắc phục kịp thời các sai sót trong quản lý TC.

CCS GDNN cần thực hiện các báo cáo TC định kỳ để theo dõi và đánh giá hiệu quả TC của cơ sở. Các báo cáo này phải bao gồm phân tích chi tiết về các nguồn thu, chi phí và các khoản mục quan trọng khác, từ đó giúp các nhà quản lý đưa ra quyết định chiến lược để cải thiện hiệu quả TC và chất lượng đào tạo.

2.3.5. Cập nhật kịp thời các yêu cầu và quy định TC mới

CCS GDNN cần thường xuyên theo dõi và cập nhật các quy định, chính sách mới từ các cơ quan chức năng, đặc biệt là trong lĩnh vực TC GDNN. Việc này không chỉ giúp CCS tuân thủ các quy định của Nhà nước mà còn giúp họ chủ động điều chỉnh hệ thống kế toán để phù hợp với các yêu cầu mới.

CCS cần khuyến khích nhân viên kế toán tham gia vào các hội thảo chuyên đề về kế toán giáo dục, do các tổ chức chuyên môn hoặc các cơ quan chức năng tổ chức. Điều này giúp đội ngũ kế toán hiểu rõ hơn về các thay đổi trong chính sách TC, từ đó nâng cao năng lực chuyên môn và cải thiện hiệu quả công tác kế toán.

3. Kết luận

Kế toán trong CCS GDNN đóng vai trò then chốt trong việc quản lý và sử dụng hiệu quả nguồn TC, góp phần vào sự phát triển bền vững của CCS này. Tuy nhiên, công tác kế toán trong lĩnh vực này vẫn đang đối mặt với nhiều thách thức, từ hệ thống kế toán chưa hoàn thiện đến vấn đề minh bạch TC. Việc áp dụng các giải pháp như ứng dụng công nghệ thông tin, đào tạo đội ngũ kế toán chuyên nghiệp, tăng cường tính minh bạch TC và phân bổ ngân sách hợp lý sẽ giúp cải thiện công tác kế toán tại CCS GDNN, từ đó nâng cao hiệu quả quản lý TC và chất lượng đào tạo nghề.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Chính phủ (2024), *Kế hoạch số 141/KH-BCĐTKNQ18 ngày 06/12/2024*. Hà Nội.
- [2]. Bộ Tài chính (2023), *Hướng dẫn về kế toán trong CCS GDNN*, NXB Tài chính.
- [3]. Nguyễn Hồng Sơn (2021), *Quản lý TC trong CCS GDNN: Thực trạng và giải pháp*, Tạp chí Kinh tế và Phát triển, số 55, trang 45-50.